

afbakening van de gebieden van de natuurlijke en
agrarische structuur in de regio Haspengouw-Voeren

Duras-Nieuwenhoven

agenderingsnota programma 2026

document voor C-AGNAS van 8 januari 2026

**Vlaamse
overheid**

**DEPARTEMENT
OMGEVING**

1	Leeswijzer	3
2	Situering en doelstellingen	4
2.1	Situering	4
2.2	Plandoelstelling	5
3	Relatie met beleidsplannen en onderzoeken	6
3.1	Relatie met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	6
3.1.1	De bindende bepalingen	6
3.1.2	Het richtinggevend gedeelte	6
3.1.3	Het planningsproces voor de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur	7
3.2	Natura 2000 en PAS-stikstofsanering	8
3.3	Stroomgebiedbeheerplannen en Blue Deal	10
3.4	Programma Meer Bos	10
3.5	Onroerenderfgoedbeleid	11
4	Motivering van de agendering	12
4.1	Toetsing beleidsmatige prioriteiten	12
4.2	Toetsing uitvoeringsgerichtheid	12
5	Preliminaire werkhypothese voorgenomen plan	13
6	Aandachtspunten voor verder onderzoek in de planningsfase	16
7	Bijlagen	17

1 Leeswijzer

Voorliggend document is een agenderingsnota voor de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur (AGNAS) in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV).

De agenderingsnota is gericht aan het coördinatieplatform AGNAS (C-AGNAS). Op basis van deze agenderingsnota dient C-AGNAS te beslissen over de opname van het gebied op het gebiedsgericht programma 2026. Indien het gebied opgenomen wordt op het gebiedsgericht programma, zal het Departement Omgeving een voorstel van startnota uitwerken in functie van een beslissing van de Vlaamse Regering over het opstarten van een geïntegreerd planningsproces.

2 Situering en doelstellingen

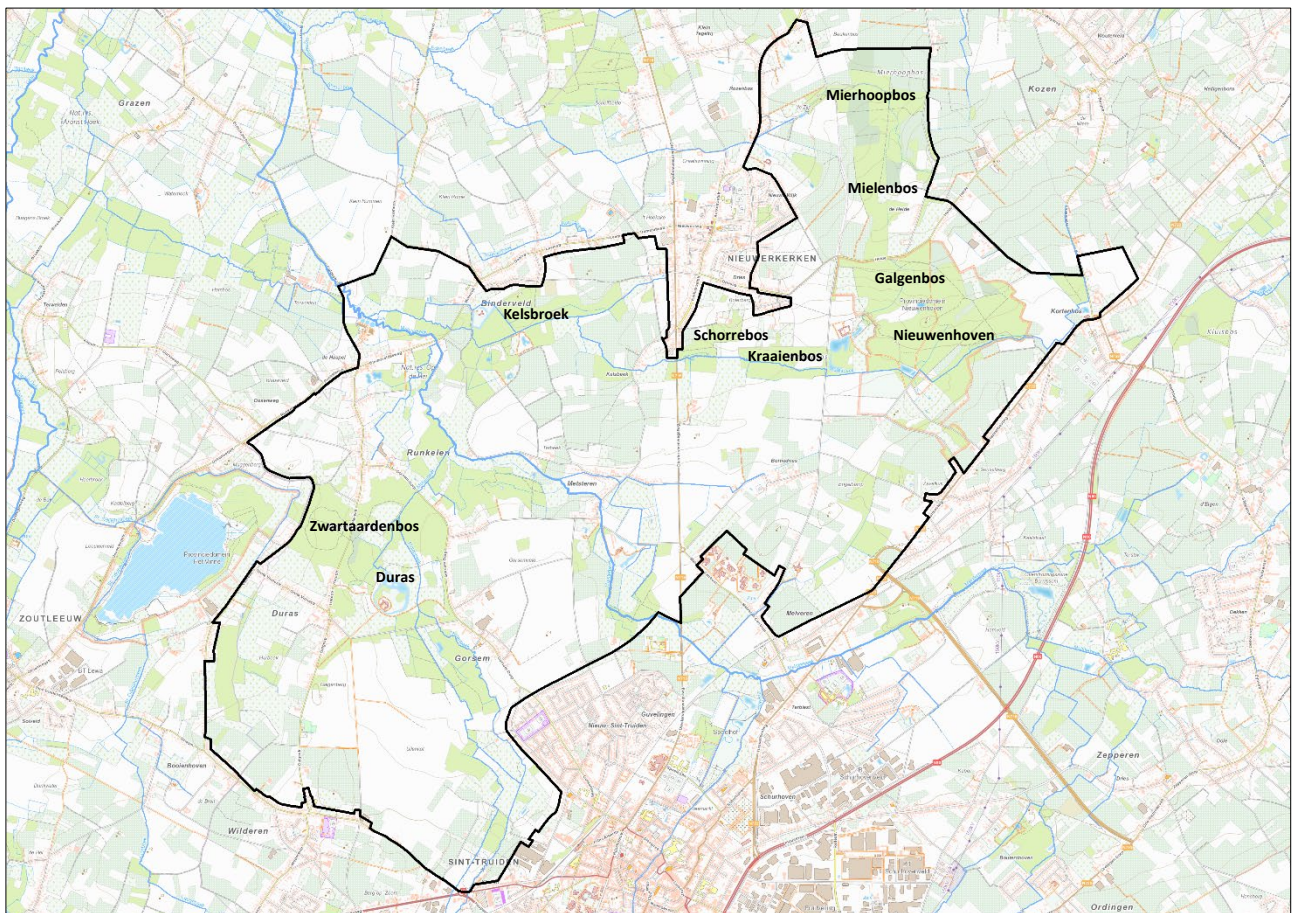
2.1 Situering

Het voorgesteld onderzoeksgebied voor het op te maken gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan omvat het gebied ten noorden van Sint-Truiden op grondgebied van de gemeenten Sint-Truiden, Nieuwerkerken en Zoutleeuw. Het omvat de vallei van de Kelsbeek die van Kortenbos naar Binderveld loopt en aldaar samenvloeit met de Melsterbeek.

Het wordt begrensd door:

- in het westen door het natuurgebied Het Vinne;
- in het noorden door de kernen van Binderveld en Nieuwerkerken;
- in het oosten door het landbouwgebied rond Kozen en Kortenbos
- in het zuiden door de N722 en de kernen van Melveren en Sint-Truiden.

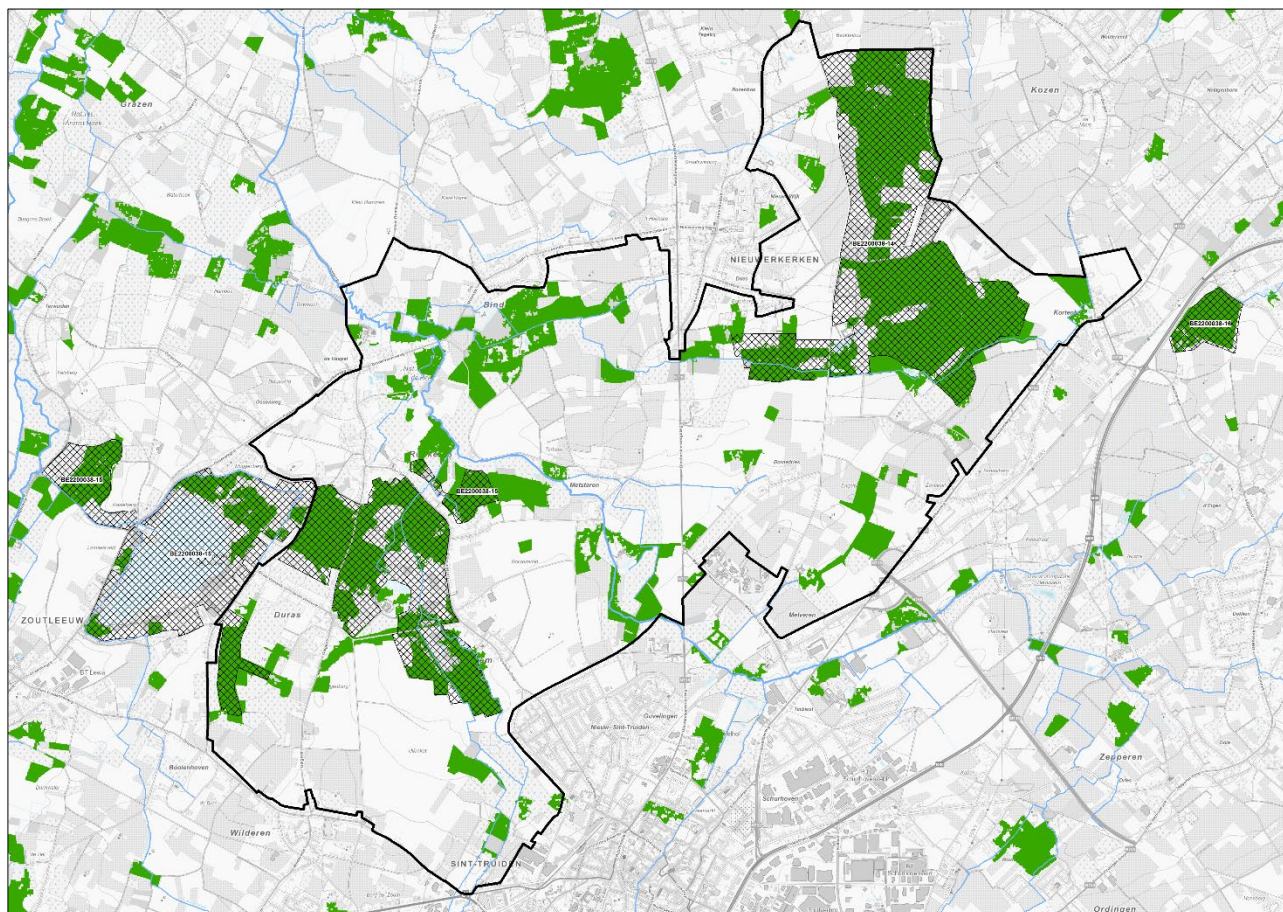
Figuur 2-1. Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied omvat twee deelgebieden van het habitatrichtlijngebied BE2200038 “Bossen en kalkgraslanden van Haspengouw”:

- BE2200038-14 Mierhoopbos-Mielenbos-Galgenbos-Nieuwenhoven
- BE2200038-15 Duras-Zwartaardenbos

Figuur 2-2. Natura 2000-gebieden en bestaande bossen

2.2 Plandoelstelling

Op basis van de gebiedsgerichte en geïntegreerde ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos voor de regio Haspengouw-Voeren kunnen volgende plandoelstellingen geformuleerd worden:

- Samenhangende boscomplexen en patronen van verspreide bosfragmenten behouden en versterken als structuurbepalende natuur- en/of landschapselementen (Mielenbos-Mierhoopbos-Galgenbos, vallei van de Kelsbeek en Melsterbeek, Zwartaardebos-Duras),
- Beekvalleien versterken als verweingsgebieden voor landbouw, natuur, bos en waterberging (Kelsbeek, Melsterbeek, Molenbeek)
- Ruimtelijk-functioneel samenhangende gebieden vrijwaren voor land- en tuinbouw (landbouwgebieden van Wilderen, Gorse, Metseren, Runkelen, Binderveld, Nieuwerkerken en Melveren)
- Vrijwaren en versterken landschappelijk waardevolle gebieden met erfgoedelementen als landschappelijke eenheden (omgeving kasteeldomeinen Nieuwenhoven en Duras).

Het plan geeft daarmee uitvoering aan:

- de richtinggevende en bindende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen m.b.t. de afbakening van de gebieden van de natuurlijk en agrarische structuur en de gebiedsgerichte en geïntegreerde ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos die voor de regio Haspengouw-Voeren daarvoor is uitgewerkt;
- de beslissing van de Vlaamse Regering van 5 december 2005 over de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur en het operationeel uitvoeringsprogramma Haspengouw-Voeren waarin de opmaak van een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de afbakening van bijkomende natuur- en bosgebieden i.f.v. de realisatie van het VEN-IVON en de Natura 2000-doelen voorzien is;
- de beslissingen van de Vlaamse Regering over de vaststelling van de Europese natuurdoelen voor de speciale beschermingszones, het stroomgebiedbeheerplan Schelde en Maas 2022-2027 en de Blue Deal 2025-2029.

3 Relatie met beleidsplannen en onderzoeken

3.1 Relatie met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan wordt opgemaakt in uitvoering van de richtinggevende en bindende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

3.1.1 De bindende bepalingen¹

Het Vlaams Gewest bakent de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur als volgt af in gewestplannen of gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen:

- 125.000 ha grote eenheden natuur of grote eenheden natuur in ontwikkeling (in overdruk) Daarvoor is een toename van 38.000 ha natuur- en reservaatgebied (t.o.v. 1994) tot een totaal van 150.000 ha natuur- en reservaatgebied nodig.
- 750.000 ha agrarisch gebied, ruimtelijk bestemd voor de beroepslandbouw.
- 10.000 ha bijkomend bosgebied of bosuitbreidingsgebied, tot een totaal van 53.000 ha bosgebied.
- 80.000 ha natuurverwevingsgebied (in overdruk) op niet groene bestemmingen.

3.1.2 Het richtinggevend gedeelte

Ruimtelijke visie op de ontwikkeling van Vlaanderen: 'Vlaanderen open en stedelijk'

Met de metafoor 'Vlaanderen, open en stedelijk' wil het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) een trendbreuk realiseren met betrekking tot de ruimtelijke ontwikkeling. Deze trendbreuk beoogt de versterking van het buitengebied en het tegengaan van de versnippering door een optimaler gebruik en beheer van de stedelijke structuur.

Daarom wordt de ruimtelijk structurerende werking van het fysisch systeem als principe vooropgesteld. Het fysisch systeem is ruimtelijk structurerend voor de natuurlijke structuur (inclusief de bosstructuur), de agrarische structuur, de nederzettingsstructuur en het landschap. Ruimtelijk structurerend betekent dat de huidige, intrinsieke kenmerken van het bestaand fysisch systeem het richtinggevend kader zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling van de structuurbepalende functies natuur, bos, landbouw en wonen en werken op het niveau van het buitengebied.

In Vlaanderen wordt de ruimtelijke structuur van het buitengebied vandaag bepaald door het samenhangend geheel (netwerk) van rivier- en beekvalleien, grote en aaneengesloten natuur- en boscomplexen, belangrijke landbouwgebieden, de nederzettingsstructuur, het landschap en de infrastructuur...

Inbedden van landbouw, natuur en bos in goed gestructureerde gehelen

Elk van de drie voor het buitengebied structuurbepalende functies – landbouw, natuur en bos – kan slechts op een duurzame wijze functioneren indien de gebieden die aan deze functie worden toegewezen, ingebed zijn in een goed gestructureerd geheel. Daarom wordt het buitengebiedbeleid gedifferentieerd naar een beleid voor de natuurlijke structuur, de agrarische structuur en de nederzettingsstructuur. De natuurlijke en de agrarische structuur kunnen elkaar in bepaalde gebieden (natuurverwevingsgebieden) overlappen.

Het afbakenen van de gebieden van de natuurlijke en de agrarische structuur in ruimtelijke uitvoeringsplannen moet daarom gelijktijdig en op gelijkwaardige basis gebeuren. De natuurlijke structuur kan in bepaalde gebieden ook overlappen met andere functies (recreatie, overige functies...).

¹ Besluit van de Vlaamse Regering van 23 september 1997 houdende de definitieve vaststelling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, bekrachtigd bij het decreet van 17 december 1997 wat de bindende bepalingen betreft, en de besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003 en 17 december 2010 houdende de definitieve vaststelling van een herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, bekrachtigd bij de decreten van 19 maart 2004 respectievelijk 25 februari 2011 wat de bindende bepalingen betreft.

3.1.3 Het planningsproces voor de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur

Van 2004 tot 2009 werkte de Vlaamse overheid in overleg met gemeenten, provincies en belangengroepen een ruimtelijke visie uit op landbouw, natuur en bos, voor dertien buitengebiedregio's. De visie geeft op hoofdlijnen aan welke gebieden behouden blijven voor landbouw en waar er ruimte kan zijn voor natuurontwikkeling of bosuitbreiding. Ze vormt de basis voor de opmaak van gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen, die de bestemmingen op perceelsniveau vastleggen.

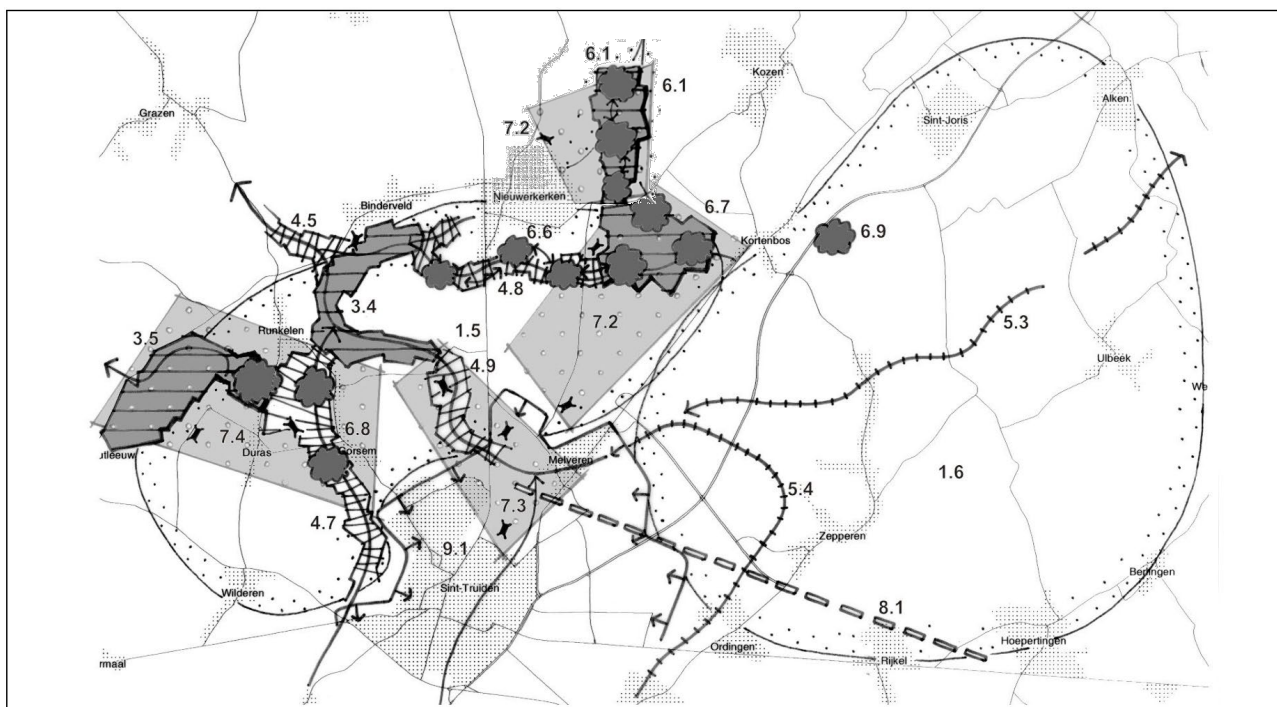
Voor elk van de dertien regio's heeft de Vlaamse Regering de visievormingsprocessen afgerond met een beslissing over het actieprogramma voor de op te maken ruimtelijke uitvoeringsplannen. Voor de landbouwgebieden waar de bestemming van het gewestplan zeker behouden kan blijven, besliste de regering om de bestaande agrarische bestemmingen te herbevestigen.

Het afbakeningsproces in de regio Haspengouw-Voeren

Voor de buitengebiedregio Haspengouw-Voeren werd het afbakeningsproces voor de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur opgestart in 2004. De Vlaamse Regering nam op 5 december 2005 kennis van het eindvoorstel van gewenste ruimtelijke structuur en keurde het operationeel uitvoeringsprogramma goed.

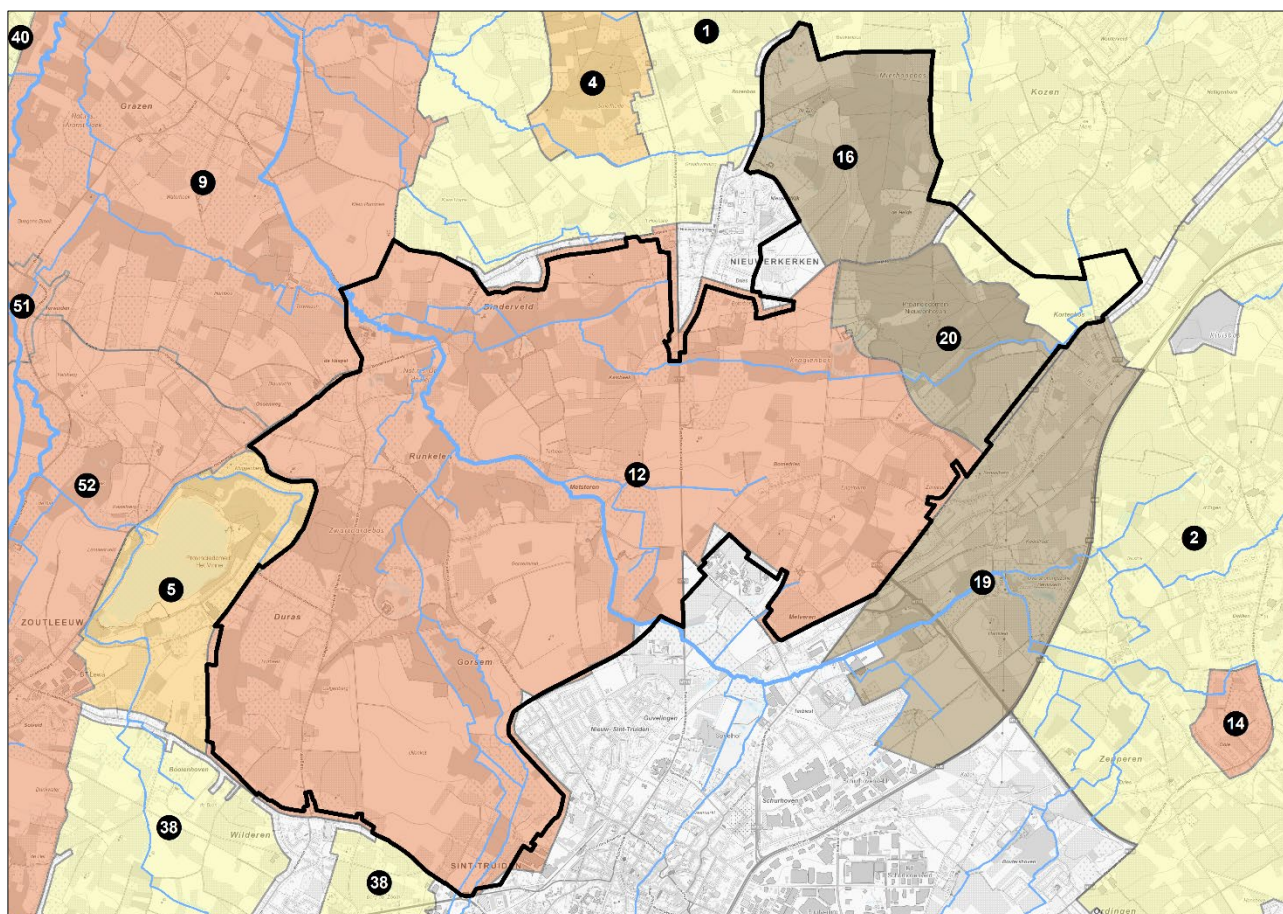
De visie op de gewenste ruimtelijk structuur van de open ruimte wordt aangegeven op basis van ruimtelijk concepten die grafisch gesynthetiseerd zijn in een structuurschets.

Figuur 3-1. Uitsnede gewenste ruimtelijke structuur regio Haspengouw-Voeren, deelruimte Vochtig Haspengouw

Samen met de ruimtelijke visie keurde de Vlaamse Regering ook de beleidsmatige herbevestiging goed van de bestaande gewestplannen voor ca. 41.000 ha agrarisch gebied in de regio Haspengouw-Voeren én een operationeel uitvoeringsprogramma voor de op te maken gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen in de regio.

Figuur 3-2. Uitsnede Operationeel uitvoeringsprogramma Haspengouw-Voeren

Het plan omvat (delen van) volgende actiegebieden uit het operationeel uitvoeringsprogramma Haspengouw-Voeren:

- Gebied 12. Valleien van Melsterbeek, Molenbeek en Kelsbeek (incl. Zwartaardebos-Duras)
- Gebied 16. Mielenbos-Mierhoopbos
- Gebied 20. Nieuwenhoven-Galgenbos

In de AGNAS-visie (2005) zijn concrete richtcijfers voor bosuitbreiding geformuleerd (vallei Kelsbeek-Molenbeek-Melsterbeek +75 ha, Mielenbos/Mierhoopbos +25 ha, Galgenbos +25 ha) die tot op heden deels gerealiseerd zijn en vereisen het vastleggen van bijkomende natuur- of bosbestemmingen.

3.2 Natura 2000 en PAS-stikstofsanering

Het onderzoeksgebied omvat twee deelgebieden van het habitatrichtlijngebied BE2200038 “Bossen en kalkgraslanden van Haspengouw”:

- BE2200038-14 Mierhoopbos-Mielenbos-Galgenbos-Nieuwenhoven
- BE2200038-15 Duras-Zwartaardebos

Het boslandschap in deze Speciale Beschermingszone bestaat uit de habitattypes 9120, 9160 en 91E0. De diversiteit van bodem en reliëf zorgt voor bijzondere regionale nuances met elk zijn eigen soortensamenstelling. Het SBZ omvat kalkrijke types in Droog-Haspengouw en in de overgang naar Vochtig Haspengouw een rijke mozaïek van eerder zure bostypes, maar plaatselijk ook nog uitgesproken kalkrijke bostypes in het overgangsgebied van Vochtig Haspengouw naar de Kempen en in het overgangsgebied van de Diestiaanheuvelds naar het Zuidelijke Hageland. Daarnaast zijn er ook kleinere, meer geïsoleerde bossen aanwezig en boshabitats die zijn teruggedrongen tot holle wegen of lineaire elementen langsheen de beken.

Het complex Mierhoop-Mielenbos-Galgenbos bestaat grotendeels uit oud-bos: ze zijn sinds de Ferrariskaart onafgebroken bos geweest. Het zijn relictten van grotere boscomplexen, die de laatste twee eeuwen vaak sterk in oppervlakte zijn ingekrompen. In de vroege middeleeuwen, voor de grootschalige ontbossingen in de 12de en 13de eeuw, maakten deze bossen nog deel uit van het aaneengesloten zogenaamde ‘Hagelandse woud’, een groot

bosgebied dat zich uitstrekte van Waals Brabant en Brussel tot Diest en Hasselt. Relicten van het historisch bosbeheer zijn er verspreid nog aanwezig, bv. percelen die getuigen van een vroeger beheer van middelhout. Nagenoeg het hele boscomplex Mierhoop-Mielenbos-Galgenbos is op rabatten gelegd. Het gaat om Zure eiken-beukenbossen (9120) en Eikenhaagbeukenbos (9160). Voor beide bostypes vormt stikstofdepositie een belangrijke stressfactor.

Vanuit landschapsoogpunt bestaat deze Speciale Beschermingszone uit een zeer versnipperd gebied met relatief kleine oppervlakten per deelgebied. Het ecologisch verbinden van deelgebieden is in dit intensieve cultuurlandschap niet mogelijk. Om deze gebieden toch boscologisch in een goede staat van instandhouding te brengen en de nodige garanties omtrent habitattypische soorten te bieden, wordt er binnen dit SBZ gestreefd naar twee types bosdoelen: met name vijf grote robuuste boskernen van meer dan ca. 100 ha die moeten fungeren als de grote bronpopulaties en daarnaast een netwerk van kleinere, maar duurzame boskernen (minimumstructuurareaal) die tussen en rond de grote boskernen voor een zekere ecologische verbinding zorgen.

Twee van deze vijf boskernen liggen binnen het plangebied:

- SBZ-deelgebied BE2200038-14 met het boscomplex Mierhoopbos-Mielenbos-Galgenbos (Nieuwenhoven)
- SBZ-deelgebied BE2200038-15 met het boscomplex Zwartaardebos (Duras)

Voor de realisatie van dit doel kan o.a. gerealiseerd worden door:

- Bosuitbreiding. De richtwaarde voor effectieve bosuitbreiding in SBZ-H (voor het volledige SBZ-H Bossen en kalkgraslanden van Haspengouw) bedraagt 190 ha².
- Het degelijk bufferen van kleinere boskernen en/of verbinden van kleinere boskernen Dit is een algemene doelstelling voor de kleinere boskernen binnen de verschillende deelgebieden. Veel kleine boskernen in de deelgebieden voldoen niet aan het minimumstructuurareaal (MSA) en zijn bovendien vaak in een erg intensief agrarisch gebied gelegen, waardoor ze slecht gebufferd zijn. Hierdoor is het verdwijnen van typische bossoorten in deze kernen een reëel gevaar en hebben bosvegetaties te lijden onder verruiging en ruderalisering.

Ten aanzien van de Natura 2000-doelen kan volgende overweging gemaakt worden:

- Het Zwartaardebos is actueel ca. 75 ha groot. Om tot een boskern van >100 ha te komen is minstens ca. 25 ha effectieve bosuitbreiding nodig.
- Het Mierhoop-Mielenbos is actueel ca. 75 ha groot. Het Galgenbos is actueel ca. 110 ha groot en voldoet aan het minimumstructuurareaal. De kern van het Mierhoop-Mielenbos is (zwak) met Galgenbos verbonden via een smalle bosstrook van ca. 150 m breed en 600 m lang. De twee boscomplexen worden van elkaar gescheiden door de verbindingsweg 'Heide' tussen Nieuwerkerken en Kozen.

Voor het complex Mierhoop-Mielenbos-Galgenbos wordt het minimumstructuurareaal (MSA) in functie van de Natura 2000-doelen (in oppervlakte) op zich bereikt.

In de PAS is binnen het luik stikstofsanering ingeschreven dat er een hydrologisch herstel op landschapsniveau via een geïntegreerd project gerealiseerd moet worden in volgende (deel)gebieden:

- BE2200038-D Het Vinne, Heerbroek, Zwartaardebos, Gorsem en Meertsheuvel (omvat SBZ-deelgebied 14)
- BE2200038-A Het Vochtig Haspengouws zandleemdistrict en Hageland (omvat SBZ-deelgebied 15)

In de PAS-gebiedsanalyse³ is aangegeven dat naast de realisatie van deze robuuste kernen van >100 ha die moeten fungeren als grote bronpopulaties, een netwerk van kleinere, maar duurzame boskernen die voldoende gebufferd zijn, en liggen tussen en rond de grote boskernen om voor een zekere ecologische verbinding te zorgen; deze randvoorwaarde wordt in de maatregelentabel ten dele ingevuld via de prioritaire maatregel 'voorzien van een scherm'. Voor de boshabitats waar een overschrijding van de kritische depositiewaarden optreedt (9120) is het vooral belangrijk om de onevenwichten in nutriëntenstatus die ontstaan door stikstofdepositie, te mitigeren. Het aanleggen van voldoende brede (20-30m) externe bosbuffers, bij voorkeur met een geleidelijk opgaande bosrand, vormt de belangrijkste en prioritaire herstelmaatregelen om verhoogde randdepositie te voorkomen, of weg te vangen. Deze meer uitgebreide buffering spoort samen met de vooropgestelde buffering en betere verbinding van boskernen die voorzien is voor de boshabitats binnen de S-IHD.

Binnen de AGNAS-visie voor Haspengouw-Voeren is voor de versterking en buffering van de bosstructuren rond Nieuwenhoven ook een richtcijfer voor bosuitbreiding ingeschreven (+25 ha voor Mierhoop-Mielenbos en +25 ha voor Galgenbos) ten opzichte van de toestand in 2005.

Gelet op de nood aan een betere buffering (voorzien van schermbos/voldoende brede externe bosbuffers) en het verstreken van de smalle verbinding tussen Mierhoop-Mielenbos en Galgenbos worden deze richtcijfers voor

² Naar bostype cfr. Natura 2000-doelen: +68 ha beukenbossen (9120), +97 ha wintereiken/eiken-haagbeukenbossen (9160) en 25 ha alluviale elzenbroekbossen (91E0).

³ https://purews.inbo.be/ws/portalfiles/portal/14616823/Raman_etal_2018_PASgebiedsanalyseBE2200038BossenEnKalkgraslandenHaspengouw.pdf

Mierhoop-Mielenbos en Galgenbos uit de AGNAS-visie als doelstelling behouden om tot een robuustere, beter gebufferde en beter met het Galgenbos verbonden kern te komen⁴.

In de AGNAS-visie is 75 ha bosuitbreiding als richtcijfer aangegeven voor de valleien van Kelsbeek-Molenbeek. Daarvan situeert zich ca. 25 ha binnen SBZ (Zwartaardebos-Duras) en 50 ha buiten SBZ (Kelsbeekvallei).

Het streefcijfer van 50 ha netto bosuitbreiding ten opzichte van de toestand 2005 voor de valleien van Kelsbeek-Molenbeek (buiten SBZ) wordt eveneens aangehouden ter ondersteuning van de natuurverbindingen tussen de verschillende SBZ-deelgebieden langs de beekvalleien. De reeds gerealiseerde bosuitbreidingen langs de Molenbeek (22 ha Volmolenbos, ca. 20 ha Kelsbeek) gaven daar al grotendeels invulling aan.

3.3 Stroomgebiedbeheerplannen en Blue Deal

Het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 voor de Schelde duidt het afstroomgebied van de Melsterbeek aan als klasse 4 aandachtsgebied (goede ecologische toestand in 2033 of erna van zodra natuurlijk herstel is ingetreden en mits uitvoering van de acties voorzien in SGBP3 en SGBP4). Volgende acties van het bekkenspecifieke deel voor het Demerbekken zijn relevant voor het plangebied.

- 4B_B_0296 Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied in de provincie Limburg van de Melsterbeek, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Getes-Melsterbeek. Deze actie omvat deelprojecten aan waterlopen van 2de en 3de categorie in de vallei van de Melsterbeek (1ste categorie). Deze actie kadert in het integraal project Getes-Melsterbeek. Tot de scope van deze actie horen maatregelen inzake het opheffen van vismigratieknelpunten, verdroging, extensivering ruimtingsbeheer, koolstofcaptatie, bevordering biodiversiteit, creatie van groenblauwe netwerken, oeverzones en natuurlijke waterbergingscapaciteit...⁵
- 8B_A_0129 Erosiebestrijding in het afstroomgebied van de Melsterbeek. De afstroomgebieden van de Melsterbeek zijn zeer erosiegevoelig. In de volgende jaren dienen de resterende erosieknelpunten die problemen veroorzaken naar de waterlopen aangepakt te worden.⁶

De Kelsbeek en Melsterbeek hebben een sterk structurerend vermogen in de (open) ruimte en kennen brede valleien die overstromingsgevoelig zijn. Het zijn sterk vervuilde waterlopen, waarvoor bv. de inrichting van en rondom de beken kan herbekeken worden om tot een robuust waterlandschap van hermeandering, infiltratie, buffering... te komen. Deze beekvalleien bieden kansen voor bos- en natuurontwikkeling indien ze uitgroeien tot volwaardige groenblauwe aders. In de beekdalen komen natte leem- en kleigronden en plaatselijk veengronden voor. Deze natte gronden zijn de laatste decennia, na drainage beplant met populieren waardoor ze nog enige opbrengst genereerden. Op de overgang naar hogere gronden liggen er percelen die recent gedraineerd en omgezet zijn naar fruitteelt. Hierdoor zijn de beekvalleien (vooral de Kelsbeek) verengd en verliezen ze een deel van hun waterbergingscapaciteit, landschappelijke kwaliteit en ecologische functie. Deze beekvalleien verbinden bossen en natuurgebieden en zijn hoofdstructuren van het integraal waterbeleid om te zorgen voor een gezonder watersysteem.

3.4 Programma Meer Bos

In functie van doelstelling uit het Vlaamse Regeerakkoord om tegen 2030 10.000 ha nieuw bos te realiseren is de Bossalliantie opgericht.

Het realiseren van de openstaande bosuitbreidingsdoelen binnen de habitatrichtlijngebieden van Vochtig Haspengouw wordt vanuit de bosalliantie procesmatig ondersteunt via een stimulerend beleid en via geïntegreerd ontwerpend onderzoek. Voor de West-Haspengouwse Wouden is een bestek voorbereiding voor een externe studieopdracht in functie van het verder uitwerken van concrete inrichtingsscenario's voor de openstaande bosuitbreidingsdoelen binnen een aantal SBZ-H-deelgebieden van in Vochtig Haspengouw.

Dit (mogelijk in 2026 op te starten) ontwerpend onderzoek zal mee de planvorming van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan kunnen onderbouwen in de planningsfase.

Het Agentschap voor Natuur en Bos verwierf in de vallei van de Molenbeek ca. 54 ha in functie van 28 ha bosuitbreiding waarvan ondertussen ca. 22 ha effectief bebost werd (Volmolenbos).⁷ Ook in de vallei van de Kelsbeek werden reeds oppervlaktes bosuitbreiding gerealiseerd.

⁴ In functie van de buffering van het Mierhoop-Mielenbos heeft het ANB reeds een 10-tal hectare agrarisch gebied in SBZ-H verworven.

⁵ https://www.vmm.be/bestanden/sgbp/Actiefiche_4B_B_0295.pdf

⁶ https://www.vmm.be/bestanden/sgbp/Actiefiche_8B_A_0129.pdf

⁷ <https://www.natuurenbos.be/persberichten/natuur-en-bos-koopt-54-ha-grond-aan-voor-bos-en-natuuroitbreiding-sint-truiden>

Figuur 3-3. Inrichtingsvisie Volmolenbos (ANB, 2022)

3.5 Onroerenderfgoedbeleid

Het gebied “Oud bos, kastelen en parken van Nieuwenhoven, Nonnemieren, Spinveld, Terkelen, Nieuwerkerken en Kortenbos”⁸ is als landschapsatlasrelict opgenomen in de vastgestelde landschapsatlas.

De vastgestelde landschapsatlasrelicten zullen ze via het op te maken gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan aangeduid kunnen worden als erfgoedlandschap.

⁸ <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11240>

4 Motivering van de agendering

4.1 Toetsing beleidsmatige prioriteiten

In onderstaande tabel wordt het voorstel getoetst aan de inhoudelijke prioriteiten voor het AGNAS-programma.

Prioriteit	Beoordeling
Natura 2000	Het plangebied omvat twee SBZ-H-deelgebieden van het SBZ-H Bossen en kalkgraslanden van Haspengouw met o.a. openstaande taakstellingen aan Natura 2000-doelen op vlak van bosuitbreiding.
Stikstofsanering	In de PAS is binnen het luik stikstofsanering ingeschreven dat er een hydrologisch herstel op landschapniveau via een geïntegreerd project gerealiseerd moet worden in volgende (deel)gebieden: • BE2200038-D Het Vinne, Heerbroek, Zwartaardebos, Gorsem en Meertsheuvel (omvat SBZ-deelgebied 14) • BE2200038-A Het Vochtig Haspengouws zandleemdistrict en Hageland (omvat SBZ-deelgebied 15) Aan te pakken knelpunten zijn beschreven in de PAS-gebiedsanalyse (https://purews.inbo.be/ws/portalfiles/portal/14616823/Raman_etal_2018_PASgebiedsanalyseBE2200038BossenEnKalkgraslandenHaspengouw.pdf).
Meer Bos	Het GRUP Duras-Nieuwenhoven draagt substantieel bij aan de doelstelling om tegen 2030 10.000 ha extra bos te realiseren. Binnen het GRUP Duras-Nieuwenhoven wordt op basis van de AGNAS-visie en de Natura 2000-doelen ruimte voorzien voor ca. 125 ha effectieve bosuitbreiding: • Zwartaardebos-Duras: +25 ha (i.f.v. buffering en behalen MSA in SBZ-H) • Kelsbeek-Molenbeek: +50 ha (i.f.v. natte natuur- en bosverbindingen buiten SBZ-H) • Mierhoop-Mielenbos: +25 ha (i.f.v. buffering in SBZ-H) • Galgenbos: + 25 ha (i.f.v. buffering in SBZ-H) Het Agentschap voor Natuur en Bos verwierf in 2022 ten westen van Sint-Truiden 54 ha in de vallei van de Molenbeek en realiseerde daarbinnen reeds ca. 22 ha extra bos (Volmolenbos). De visie van ANB voorziet voor dat gebied in totaal 28 ha extra bos.
Blue Deal Natte Natuur Klimaatadaptatie LULUCF	Aanpak van erosieknelpunten en het verbeteren van de waterkwaliteit in het afstroomgebied van de Melsterbeek is een urgente beleidsopgave. Via het GRUP Duras-Nieuwenhoven zullen de noodzakelijke herbestemmingen doorgevoerd kunnen om een duurzamer bodem- en waterbeheer mogelijk te maken door ruimte voor waterberging in de valleien van Molenbeek, Melsterbeek en Kelsbeek te vrijwaren cfr. de doelstellingen van de Blue Deal.

4.2 Toetsing uitvoeringsgerichtheid

Het ANB, de terreinbeherende verenigingen en private landbeheerders zullen moeten instaan voor het realiseren van de natuur- en bosuitbeidingsdoelen binnen de bijkomend af te bakenen natuur- en bosgebieden. Het ANB heeft binnen de SBZ-gebieden en in de vallei van de Kelsbeek en Molenbeek sinds 2005 reeds een groot aantal gronden kunnen aankopen en effectieve bosuitbreiding gerealiseerd i.f.v. de bosuitbreidingsdoelen.

5 Preliminare werkhypothese voorgenomen plan

Op basis van de geformuleerde plandoelstellingen is naar aanleiding van de opmaak van de agenderingsnota een eerste indicatieve werkhypothese voor de mogelijke af te bakenen landbouw-, natuur- en bosgebieden uitgewerkt. Deze werkhypothese laat toe een aantal indicaties te geven m.b.t. de oppervlakte af te bakenen landbouw-, natuur- en bosgebieden én een eerste analyse te maken van de mogelijke landbouwimpact via een LIS-analyse voor de gebieden die mogelijk via het GRUP herbestemd zouden kunnen worden van agrarisch gebied naar natuur- of bosgebied.

Deze werkhypothese is zeer indicatief en op zich géén resultaat van enig overleg noch voorwerp van adviesvraag, goedkeuring of beslissing. Zowel de voorgestelde gebieden als oppervlaktes zijn provisorisch en géén voorafname op het nog uit te werken ruimtelijk uitvoeringsplan. Dat impliceert principieel dat tijdens het planningsproces ook andere alternatieven of voorstellen voor bijkomende natuur- en bosgebieden voorwerp van het onderzoek in de planningsfase kunnen zijn. De uiteindelijke oppervlakte bijkomende natuur- en bosgebieden die via het ruimtelijk uitvoeringsplan afgebakend wordt kan hoger of lager liggen. Deze cijfers zijn niet bedoeld als te realiseren streefdoelen.

Over de delen van het agrarisch gebied die te differentiëren zijn als bouwvrij agrarisch gebied of agrarisch gebied met overdruk natuurverwevingsgebied wordt in deze agenderingsfase nog géén uitspraak gedaan.

Preliminare ruimtebalans in functie van opmaak LIS:

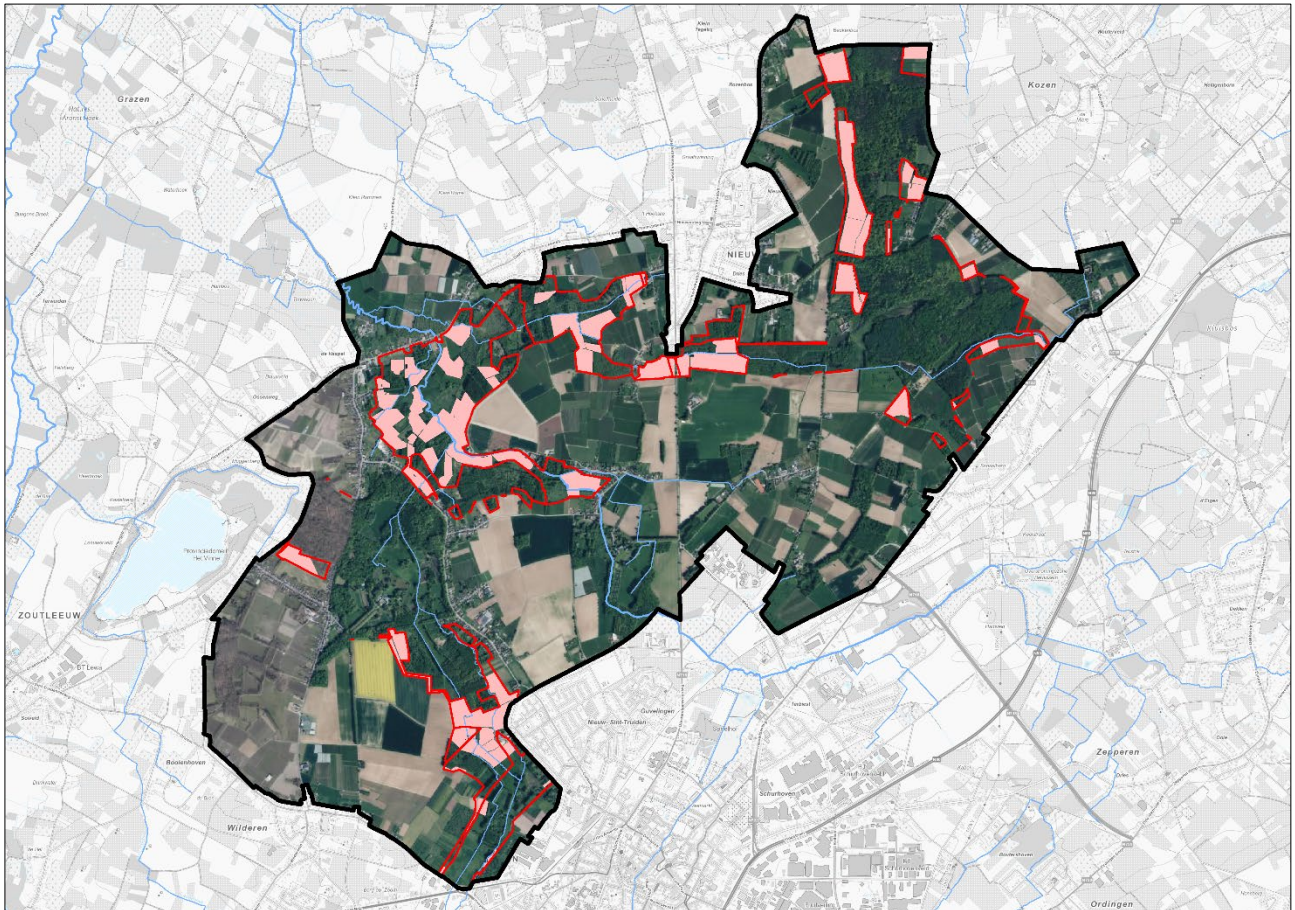
Bestemmingscategorie	Actueel	Potentieel	Balans
Landbouw	1.795 ha	1.438 ha	-357 ha
Natuur, bos of overig groen	573 ha	930 ha	+357 ha

Binnen de 357 ha die potentieel herbestemd zouden kunnen worden van agrarisch gebied naar natuur- of bosgebied bevindt zich actueel ca. 156 ha geregistreerd landbouwgebruik (44%).

Een meer gedetailleerde LIS daarover wordt in bijlage gevoegd⁹.

⁹ Het LIS geeft een grotere oppervlakte in effectief landbouwgebruik (193 ha) aan, gezien de LIS van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij zich baseert op perceelsgegevens uit de periode 2021-2022 en houdt géén rekening met de gronden die in de periode 2023-2025 niet meer geregistreerd werden.

Figuur 3-3. Preliminair werkhypothese voorgenomen plan: actueel landbouwgebruik in naar natuur- of bosgebied te herbestemmen agrarische gebieden.

6 Aandachtspunten voor verder onderzoek in de planningsfase

Naar aanleiding van de agendering zijn een aantal gebiedsspecifieke knelpunten, aandachtspunten, vragen of bezorgdheden door de betrokken partners geformuleerd. Bij de uitwerking van het planvoorstel zal verder nagegaan moeten worden op welke wijze deze problematieken verder aan bod kunnen komen tijdens planproces.

Volgende aandachtspunten zijn daarbij genoteerd:

- Integratie van de reeds gerealiseerde en lopende bosuitbreiding van ANB in valleien van Molenbeek en Kelsbeek o.a. ter hoogte van het Volmolenbos¹⁰ in de vallei van de Molenbeek bij Sint-Truiden.
- Evaluatie van de voorstellen voor bosuitbreiding/bosbuffer bij SBZ-H-deelgebied Kluisbos in Kortenbos op eigendom van ANB in herbevestigd agrarisch gebied grenzend aan het SBZ.
- Bij aanvang van het planproces wordt een balans gemaakt van de reeds gerealiseerd bosuitbreidingen sinds 2005.

¹⁰ <https://www.natuurenbos.be/persberichten/natuur-en-bos-koopt-54-ha-grond-aan-voor-bos-en-natuuruitbreiding-sint-truiden>

7 Bijlagen

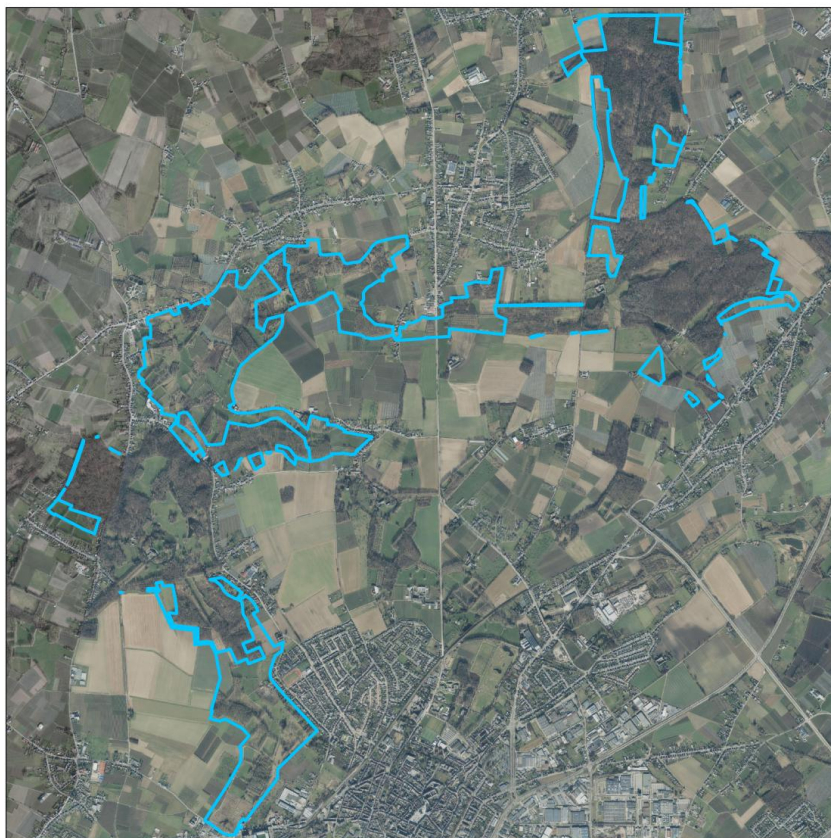
In bijlage bij deze agenderingsnota wordt een LIS gevoegd.

POTENTIEELAGNAARN_DURASNIEUWENHOVEN

De landbouwimpactstudie is een geautomatiseerde gebiedsanalyse op basis van beschikbare gegevens. De studie geeft indicatief de impact van een gebiedsontwikkeling weer op de gekende landbouwpercelen, voor de bijhorende bedrijven en op de huidige agrarische bestemmingen.

Deze landbouwimpactstudie beschrijft het studiegebied uit Figuur 1.

Figuur 1: Studiegebied

 Studiegebied

0 250 500 750 1000
m
© Dept LV, 2025
generated at: 2025-10-31 11:22:23

INHOUD

DISCLAIMER	2
1 HET RESULTAAT VAN DE LANDBOUWIMPACTSTUDIE	3
2 DUIDING BIJ DE LANDBOUWIMPACT	5
2.1 DUIDING BIJ DE LANDBOUWIMPACT	5
2.2 DE GEBIEDSBETROKKENHEID	7
2.3 ENKELE KENGETALLEN VOLGEND UIT DE LANDBOUWGEBRUIKSAANGIFTE	7
2.4 DE GESCHATTE KOSTEN IN EURO VOOR HET LANDBOUWGEBRUIK BIJ GEBRUIKSBEÏNDIGING	7
2.5 DE ANDERE PERCELEN	7
3 HET GEBRUIK VAN DE LANDBOUWIMPACTKAART	8
3.1 AFWEGEND	8
3.2 MITIGEREND	8
3.3 PARTICIPEREND EN TRAJECTBEGELEIDING	8
3.4 VISIEVORMEND	9
4 ENKELE AANDACHTSPUNTEN BIJ HET GEBRUIK VAN DE LANDBOUWIMPACTSTUDIE	9
4.1 ACCURAATHEID	9
4.2 UPDATE EN VERFIJNING	9
4.3 TRANSITIEKOSTEN VOOR FUNCTIEVERLIES	9
4.4 TOTAALPLAATJE BEKIJKEN	9
5 MEER INFORMATIE EN DUIDING	9

DISCLAIMER

Deze landbouwimpactstudie is het resultaat van een desktopanalyse uitgevoerd door het agentschap Landbouw en Zeevisserij. De analyse maakt gebruik van beschikbare gegevens en geeft een indicatie van de impact op de gekende landbouwpercelen en de agrarische bestemming. De inzichten en conclusies in de LIS kunnen dus mogelijk verschillen van de reële situatie ter plaatse.

De LIS is vrij te gebruiken onder de bronvermelding “Bron: Agentschap Landbouw en Zeevisserij”.

De gegevens, inzichten en conclusies zijn echter uitsluitend te gebruiken en interpreteren in de context van dit rapport. Het agentschap is niet aansprakelijk voor de schade of enig ander nadelig gevolg dat voortvloeit uit het gebruik of de toepassing van deze LIS in enige andere context of voor andere doeleinden.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij behoudt alle intellectuele rechten op dit rapport voor zover wettelijk toegekend.

1 HET RESULTAAT VAN DE LANDBOUWIMPACTSTUDIE

De berekening van de landbouwimpact gebeurt op basis van het studiegebied en het geeft de betrokkenheid van de landbouw met het gebied weer. Als het studiegebied geen geplande project is, dan is de landbouwimpactstudie een informatieve studie. Ook dan is het een goed afwegingskader.

De resultaten van de landbouwimpactstudie worden weergegeven in de volgende tabel:

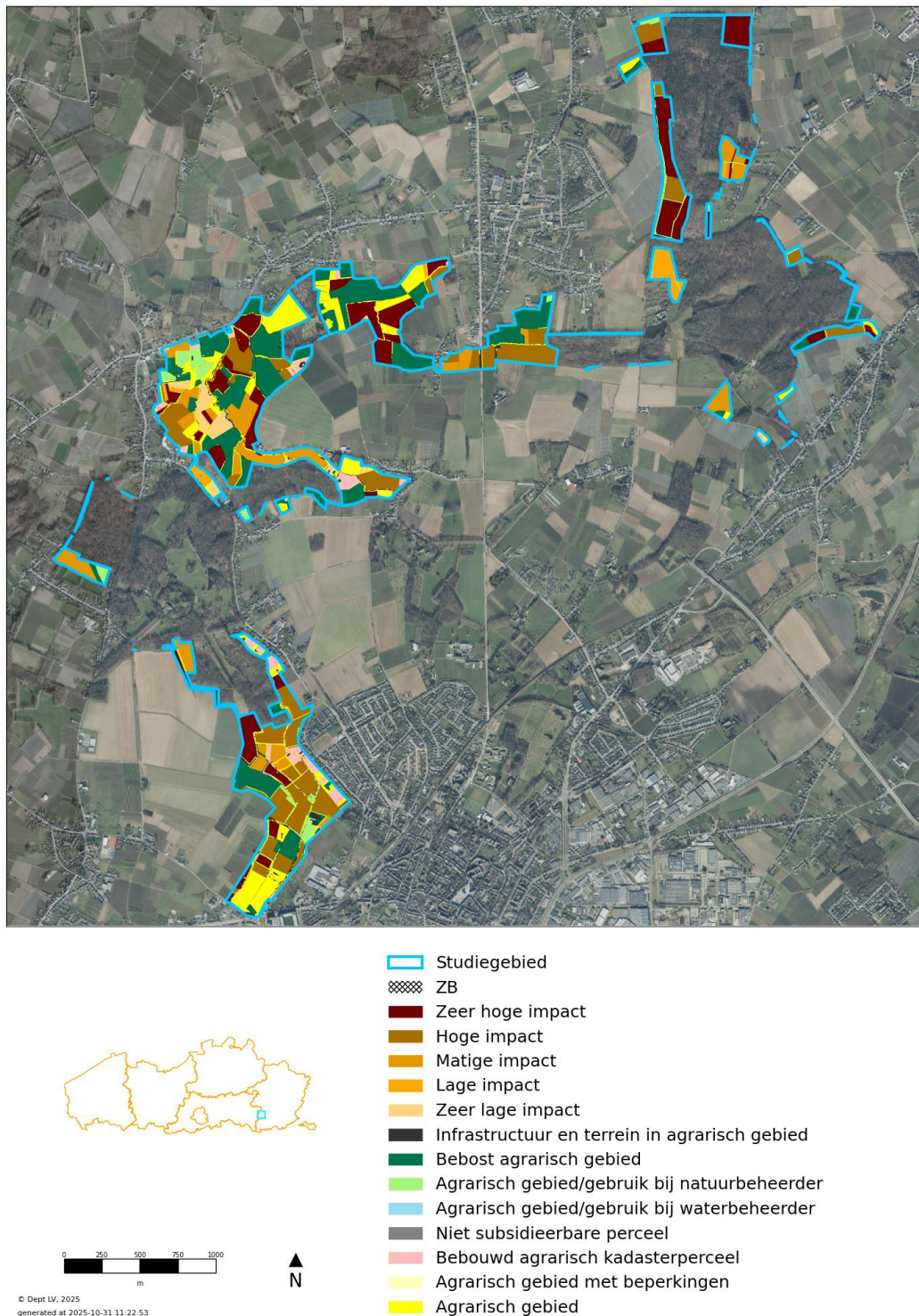
Landbouwimpact indeling voor het project	Totaal	Bij sterk betrokken landbouwers	Bij andere landbouwers
Landbouwooppervlakte met mogelijks zeer hoge perceelsimpact (ha)	66.96	45.25	21.71
Landbouwooppervlakte met mogelijks hoge perceelsimpact (ha)	71.28	35.97	35.31
Landbouwooppervlakte met mogelijks matige perceelsimpact (ha)	41.22	25.36	15.86
Landbouwooppervlakte met mogelijks lage perceelsimpact (ha)	8.62	0.53	8.09
Landbouwooppervlakte met mogelijks zeer lage perceelsimpact (ha)	7.76	0.29	7.47
Totale landbouwooppervlakte (ha)	193.97	107.40	86.57
Aantal betrokken landbouwers	77	34	43
Aantal landbouwers met bedrijfszetel	1	0	1
Aantal bedrijfszetels of bedrijfsgebouwen	1	0	1
Aantal bedrijfszetels in de omgeving (tot 300 m)	37		
Oppervlakte infrastructuur in agrarisch gebied (Grb en Rbh) (ha)	16.46		
Oppervlakte bebost agrarisch gebied (Bwk, Vaststellingen en Rbh) (ha)	79.62		
Oppervlakte agrarisch gebied/gebruik bij natuurbeheerder geristreerd (Registraties en Rbh) (ha)	12.80		
Oppervlakte agrarisch gebied/gebruik bij waterbeheerder geregistreerd (Registraties en Rbh) (ha)	0.00		
Oppervlakte niet subsidieerbaar perceel in agrarisch gebied (Vaststellingen en Rbh) (ha)	0.00		
Oppervlakte bebouwd kadaster in agrarisch gebied (Grb, Vaststellingen en Rbh) (ha)	12.60		
Oppervlakte agrarisch gebied met beperkingen (Beleidskaarten en Rbh) (ha)	0.29		
Oppervlakte agrarisch gebied (Rbh) (ha)	40.87		
Oppervlakte andere gebiedsbestemmingen (Rbh) (ha)	0.00		
Totale oppervlakte (ha)	356.61		

Kostenraming voor de wijziging van het landbouwgebruik in het studiegebied zijn in de volgende tabel weergegeven:

Geschatte kosten voor het landbouwgebruik bij	Totaal berekend bedrag (Euro)	Bij sterk betrokken landbouwers (Euro)	Bij andere landbouwers (Euro)	Oppervlakte berekende percelen (ha)	Oppervlakte waarop van toepassing (ha)
Onmiddellijke gebruiksbeëindiging	802608	324057	478551	148.03	193.97
Uitgefaseerde gebruiksbeëindiging	490751	210463	280288	148.03	193.97
Ingang nulbemesting (2gve)	292581	154088	138493	57.63	59.60
Ingang minimale bemesting (100 + 2gve)				0.00	0.00
Instelling natuurbehoud historisch permanent grasland	51966	25395	26570	67.05	68.87

De resultaten worden eveneens door kaarten weergegeven. De kaarten verhogen de transparantie en maken de landbouwimpactstudie zeer bruikbaar. In Figuur 2 is de landbouwimpactkaart voor het studiegebied weergegeven.

Figuur 2: Landbouwimpact

2 DUIDING BIJ DE LANDBOUWIMPACT

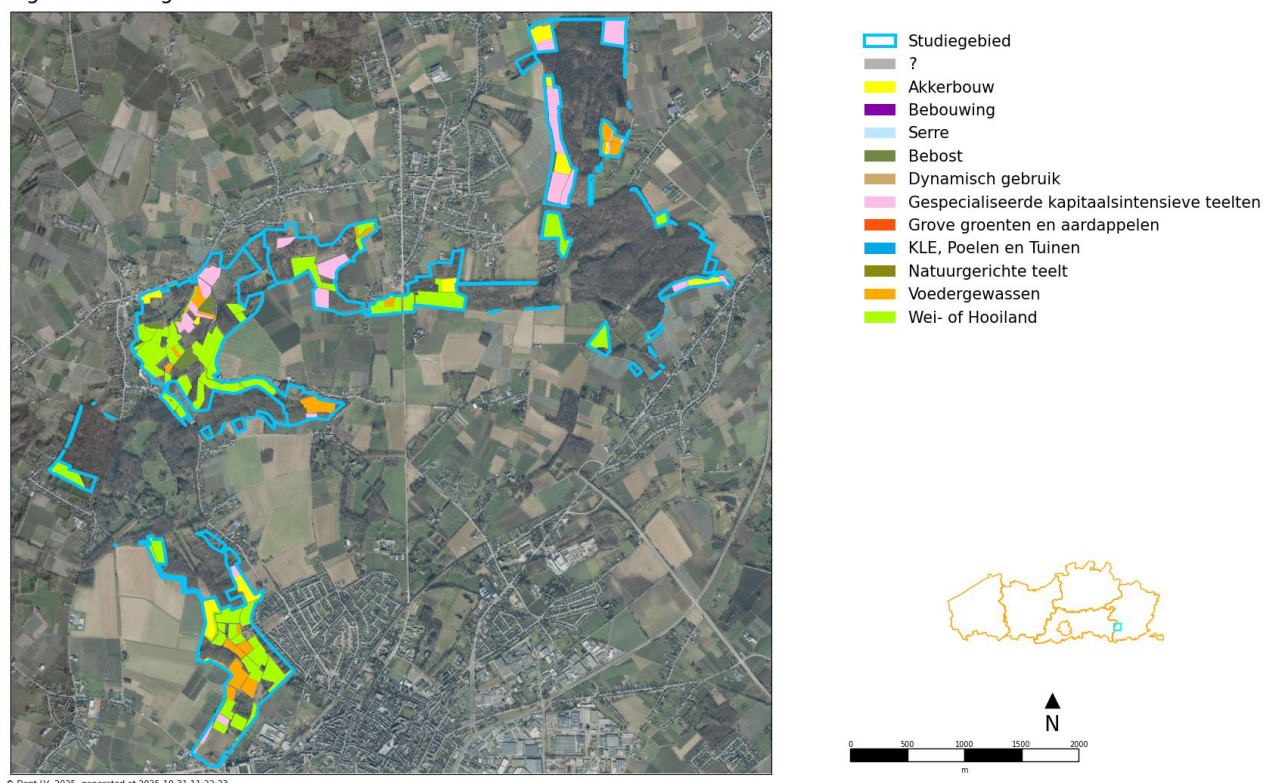
De landbouwimpactstudie geeft de mogelijke perceelsimpact weer in twee klassen van gebiedsbetrokkenheid en dit voor de in 2021-2022 geregistreerde percelen in landbouwgebruik, indicatieve bedrijfszetels en serres. Eveneens worden de totale landbouwoppervlakte, het aantal betrokken landbouwers en het aantal landbouwzetels weergegeven. De landbouwimpactstudie schat op vraag de transitiekosten bij gebruiksbeëindiging of voor enkele specifieke scenario's in. Vervolgens werd het resterend agrarische gebied gedifferentieerd naargelang het reëel gebruik of de mogelijkheden van landbouwgebruik.

2.1 DUIDING BIJ DE LANDBOUWIMPACT

De perceelsimpact werd berekend voor de landbouwpercelen. De aangiften van Natuurpunt, ANB, LiLa, vzw Durme en VWW werden hiervoor niet meegenomen. De berekening is gebaseerd op het gebruik en houdt geen rekening met het eigendomsstatuut van de percelen.

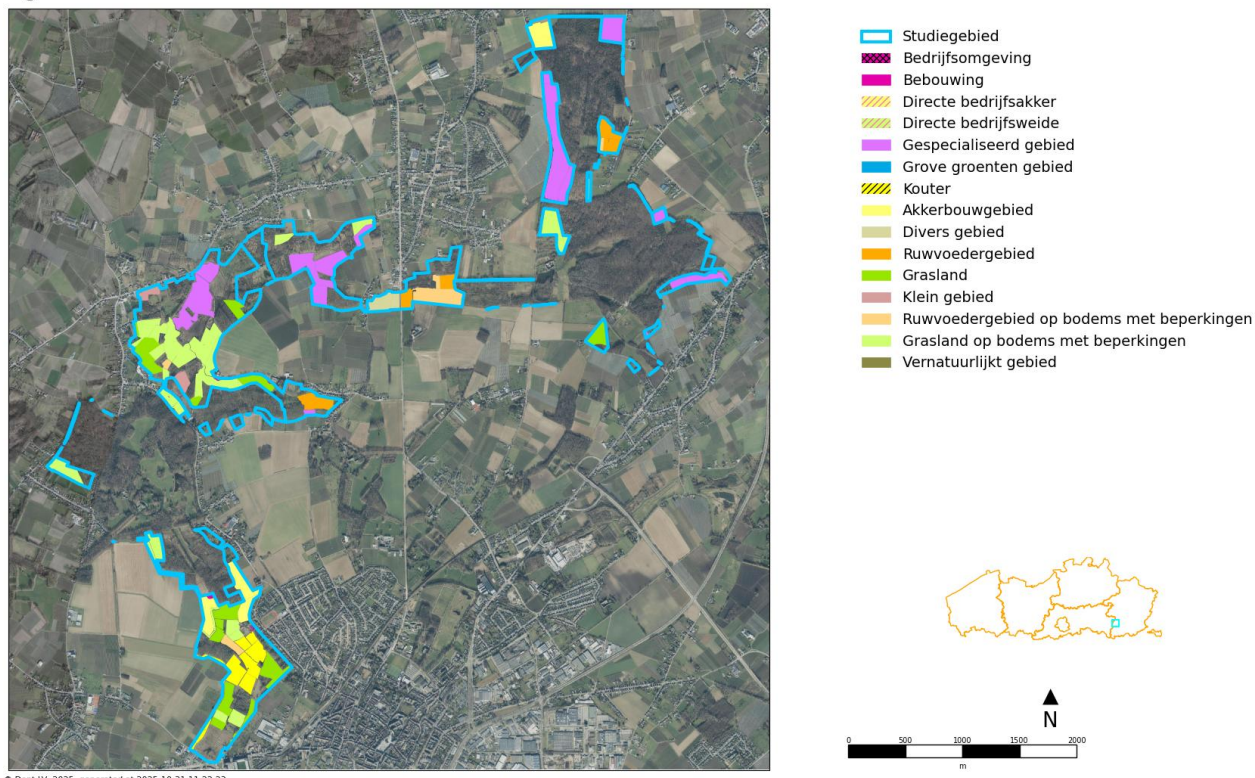
De aangifte wordt vervolledigd met een indicatie van de bedrijfszetels en serres. Vervolgens wordt het gebruik bepaald, rekening houdend met de teeltaangiften tot 10 jaar terug. Het landbouwgebruik wordt weergegeven in Figuur 3.

Figuur 3: Landgebruik

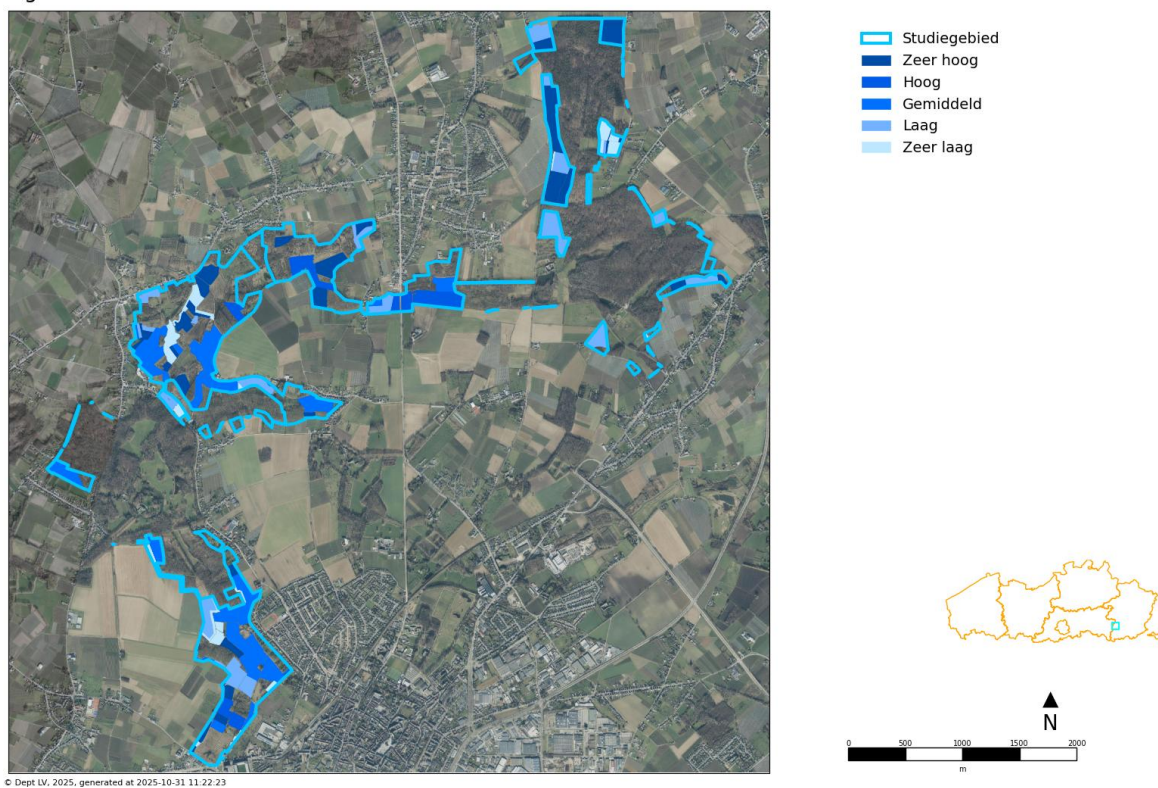
Op basis van het landbouwgebruik, zijn ruimtelijke samenhang, de bedrijfsstructuur en waar nodig de intrinsieke bodemkwaliteit, wordt de landbouwstructuur weergegeven in Figuur 4.

Figuur 4: Landbouwstructuur

Het landbouwgebruik wordt aangevuld met bedrijfseconomische gegevens om de landbouwwaarde te berekenen. Het resultaat wordt in Figuur 5 weergegeven.

Figuur 5: Landbouwwaarde

De landbouwstructuur en de landbouwwaarde bepalen samen de landbouwimpact op de landbouwpercelen en geven bijgevolg meer duiding.

2.2 DE GEBIEDSBETROKKENHEID

Afgezien van de perceelsimpact kan een bedrijf zwaar getroffen worden bij de projectrealisatie door de betrokkenheid van de uitgebate percelen met het gebied. Alle percelen van een professioneel geacht bedrijf (Berekend standaard omzet is meer dan 25.000 euro) krijgen de aanduiding 'Sterk betrokken' als 20 % of meer van het bedrijfsareaal gelegen is binnen het studiegebied of als de leefbaarheid verbonden is met het bedrijfsareaal gelegen in het studiegebied. De andere percelen zijn aangeduid als 'Andere'.

Deze indeling kan enkel geduid worden als er meerdere landbouwers per klasse aanwezig zijn omwille van hun privacy.

2.3 ENKELE KENGETALLEN VOLGEND UIT DE LANDBOUWGEBRUIKSAANGIFTE

Uit de gebruiksaangifte wordt de totale geregistreerde landbouwooppervlakte, het aantal betrokken landbouwers en het aantal bedrijfszetels dat zich binnen het studiegebied bevindt, weergegeven.

2.4 DE GESCHATTE KOSTEN IN EURO VOOR HET LANDBOUWGEBRUIK BIJ GEBRUIKSBEÏNDIGING

Als het project direct wordt uitgevoerd, wordt het bedrag van de gebruiksbeëindiging berekend zoals de uittredingsvergoeding van de gebruiker bij onteigeningen. Daarbij wordt een billijke vergoeding voorzien voor het verlies van landbouwgebruik. De billijke vergoeding houdt rekening met het feit dat de gebruiker het project niet kon voorzien. Bij een geleidelijke gebruiksbeëindiging zal de gebruiker nieuwe investeringen vermijden. Daarom werd ook het bedrag berekend waarbij er geen afschrijvingen meer verondersteld zijn voor het bedrijf. Bij deze berekening nemen we enkel de percelen mee, die daarvoor voldoende informatie bevatten. Zo worden de gebouwen, de kapitaalsintensieve percelen en de natuurgerichte teelt niet berekend.

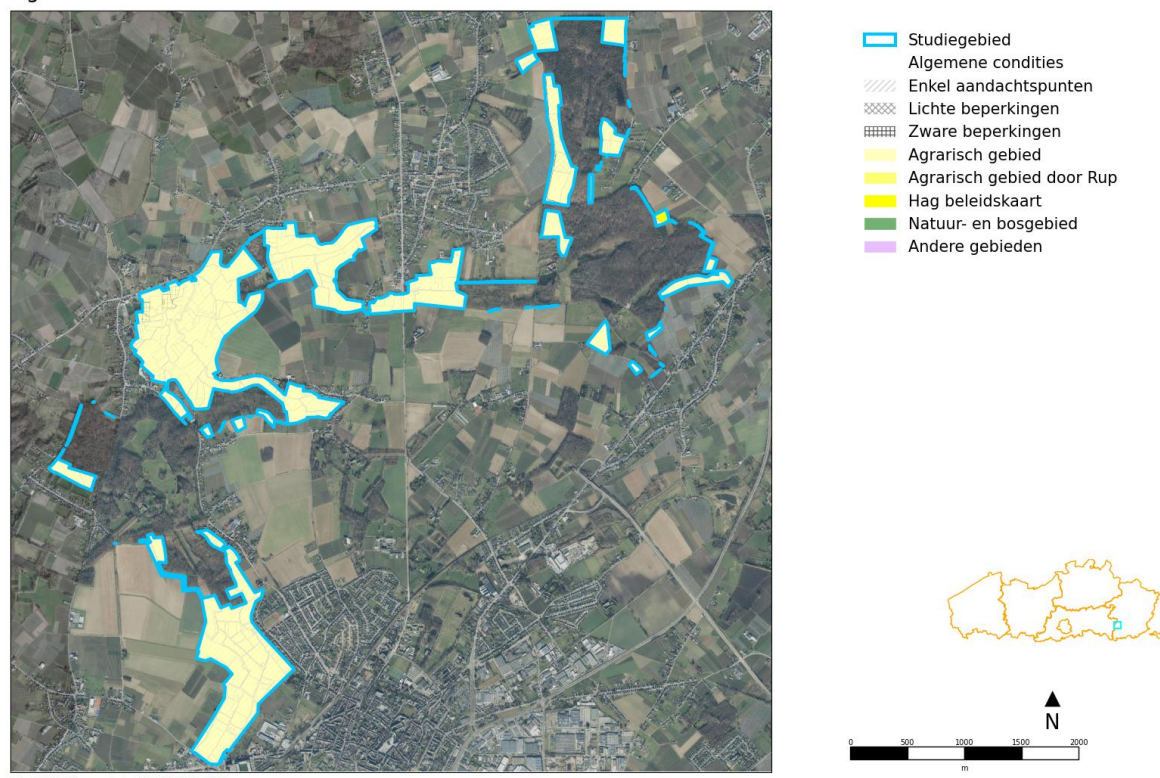
Specifiek voor bestemmingswijzigingen worden de gebruiksbeperkingen vanuit de gebruikerscompensatie berekend. Het gaat om de bemestingsbeperkingen na de bestemmingswijziging van historische permanente graslanden van een agrarische naar een groene bestemming door een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan.

Voor de actief in te schakelen overstromingsgebieden kan de vergoeding berekend worden conform de uitvoering van het integraal waterbeleid zodra de overstromingsfrequenties voor en na de inschakeling bekend zijn.

2.5 DE ANDERE PERCELEN

Naast de landbouwpercelen is er ook de agrarische bestemming. Het gedeelte van deze bestemming dat niet als landbouwgebruik gekend is wordt hier belicht. Bepaalde stukken zijn bebouwd, bebost of geregistreerd door niet-landbouwers. Het overige agrarische gebied wordt ingedeeld naargelang de gebruiksmogelijkheden. Het resterend gebied wordt ongedifferentieerd weergegeven om zo het studiegebied volledig te beschrijven. De basis voor de differentiatie van de gebruiksmogelijkheden wordt door het landbouwkader in Figuur 6 weergegeven voor de landbouwpercelen en de agrarische bestemmingen binnen het studiegebied.

Figuur 6: Landbouwkader

3 HET GEBRUIK VAN DE LANDBOUWIMPACTKAART

De projectmatige landbouwimpactstudie is ontwikkeld om een snelle, transparante en objectieve inschatting te kunnen maken over de invloed van een project op het landbouwgebruik, de landbouwbedrijven en het agrarisch gebied. Deze inschatting kan gebruikt worden voor de onderbouwing van beslissingen over het project inzake uitvoering, locatie en begeleiding. De mogelijkheden evenwel ruimer, zoals:

3.1 AFWEGEND

De druk op de ruimte in Vlaanderen maakt het noodzakelijk om nieuwe ontwikkelingen maatschappelijk af te wegen op hun meerwaarde t.o.v. de huidige invulling en potentiële ontwikkelingen. De landbouwimpactstudie kan input geven om een nieuwe geplande gebiedsontwikkeling maatschappelijk te toetsen op haar meerwaarde tegenover de huidige landbouwtoestand.

3.2 MITIGEREND

In een vroegtijdig stadium kan de landbouwimpactkaart veel informatie geven aan de project-ontwikkelaar. Bij een zoekzone als studiegebied is de aangeleverde informatie ruimer dan de reële impact en kan er worden bijgestuurd om de impact te matigen.

3.3 PARTICIPEREND EN TRAJECTBEGELEIDING

In een participatief traject kan de landbouwimpactkaart als objectieve basis worden gebruikt. De landbouwers kunnen de kaart verder verfijnen door zelf gegevens aan te leveren. Als de consequenties groot worden ingeschat, kunnen de landbouwers die willen geëncquêteerd worden door middel van een

landbouweffectenrapport of LER. Het LER verwerft dan inzichten en aan de hand daarvan wordt de instrumentenkoffer voorgesteld om het project te realiseren.

3.4 VISIEVORMEND

De landbouwimpactstudie geeft geen visie weer, maar ze is uitermate geschikt om een visie te ondersteunen. Zo kan ze dienen als bouwsteen voor gebiedsontwikkelingen.

4 ENKELE AANDACHTSPUNTEN BIJ HET GEBRUIK VAN DE LANDBOUWIMPACTSTUDIE

Bij het gebruik van de landbouwimpactstudie hou je rekening met volgende punten:

4.1 ACCURAATHEID

Voor de geschetste mogelijkheden is de landbouwimpactstudie een snel, transparant en objectief instrument. Het is wel belangrijk te weten dat deze studie een indicatieve weergave is van de landbouwimpact op basis van de beschikbare gegevens. Het resultaat van deze studie is dan ook afhankelijk van de waarde van de basisgegevens en mag niet worden overroepen. Deze gegevens zijn in elk geval voldoende accuraat om op planniveau te kunnen werken, op perceelsniveau is een terreincheck aangewezen.

4.2 UPDATE EN VERFIJNING

De basisgegevens worden periodiek aangepast en dat moment is geschikt om gelijktijdig de methodiek te verfijnen.

4.3 TRANSITIEKOSTEN VOOR FUNCTIEVERLIES

Voor schadeberekeningen voorziet de studie enkele mogelijke transitie van het landbouwgebruik. Voor specifieke processen, zoals vernatting van landbouwgebieden of voor andere opgelegde landbouwgebruiksbeperkingen, is de huidige tool niet ontwikkeld. Als men voor deze processen de gebruikswaardevermindering kent, dan laat de gebruikte methodiek toe deze te berekenen.

4.4 TOTAALPLAATJE BEKIJKEN

Vanuit efficiëntieoverwegingen is het logisch om de transitiekosten te minimaliseren, maar bij de daadwerkelijke projectuitvoering moet weliswaar met meerdere factoren rekening worden gehouden.

5 MEER INFORMATIE EN DUIDING

Meer informatie over de LIS is te vinden op onze website <https://lv.vlaanderen.be>, specifiek op <https://lv.vlaanderen.be/nl/voorlichting-info/publicaties-cijfers/landbouwimpactstudie>